

ก้าวผ่านความไม่ดี

สนิท บุญฤทธิ์

1

ถ้าจะมีครั้งสักครั้งตามผมว่ารู้จักก้าวผ่านความไม่ดีตั้งแต่เมื่อไหร่
ผมคงต้องตอบว่า ก็รู้จักมาตั้งแต่ “เมืองไทยในญี่ปุ่น” ดินดีสม
เป็นนาสวน” นั้นแหล่ะ ก้าวผ่านหนึ่งที่ว่า

เมืองไทยในญี่ปุ่น
เพื่อ恩รักษาภรรยา
วิชาต้องห้าวไว้
ให้รู้ลู่ทางจำ

ดินดีสมเป็นนาสวน
ร่วมช่วยกันมุ่งมั่นทำ
เป็นหลักได้ใช้ช่วยนำ
ขวนขวยไปให้มากหมาย

ฯลฯ

ที่จริงผมจำได้เพียงบทแรกบทเดียวเท่านั้น
เป็นก้าวผ่านหนึ่งที่ในชีวิตของผม เพาะอยู่ใน
หนังสือแบบเรียนเร็ว เล่ม ๑ ซึ่งเป็นหนังสือเรียนเล่มแรกในชีวิต
แต่จะเป็นตอนต้นหรือตอนกลางผมไม่แน่ใจเสียแล้ว

และถ้าจะถามใหม่ว่า แล้วก้าวผ่านหนึ่งที่ผมสุดแสนรัก
ประทับใจครั้งแรกในชีวิตละ ผมคงต้องตอบทันทีว่า

“ก้าวผ่านหนึ่งที่ นางทมยันตีตามหาพระนลกัน
ตั้นอีก หนึ่งที”

แม่มเพื่อน ๆ บางคน
ยังเปลี่ยนชื่อพระ
นลเป็นชื่อตัว แล้ว
เปลี่ยนชื่อนางทมยันตี
เป็นชื่อคนรักหรือคนที่
แอบรักก็ยังมี รวมทั้ง
ผู้ด้วย อายุ่งผอมนี่
เปลี่ยนสายมาก
“พระนันนี้ชื่อ พระสนิท
ผู้เรื่องฤทธิ์อธิกษัย คู่รัก
นางทรามวัย นามเชือ
นั้นน้อง.....” ก็เดา
เออเองก์แล้วกันว่า
นางเอกของผู้ด้วย
นั้นชื่ออะไร

คืออย่างนี้ ตอนนั้นผมเรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 6 เรียนวรรณคดีไทยเรื่อง วาสีภูษี ฉบับภาคบันดิน ที่เรามักชอบเรียกันว่าภาคพื้นดินนั้นแหล่ะ ตอนที่กามนิต กระหนุนกระหนิงอยู่กับวาสีภูษีบันลานอโศกนั่น ขณะที่ความรักของหนุ่มสาวทั้งสองกำลังซาบซึ้งคู่ดีมอยู่นั้น เวลาเดียวกันเราอุปสรคก์กำลังขัดเจวียนใจบ เจี้ยวเข้ามาใกล้ ๆ เมื่อจะถึงความพลดพราภด้วยน้ำตา ทำให้瓦สีภูษีหวนคิดไปถึงความพลดพราภดห่วงนางทมยันตีกับพระนล ที่นางทมยันตีต้องเที่ยวตามถ้ำ แบบจะจากนกกาทุกดัว หินทุกห้อน ทรัพย์ทุกเม็ด ต้นไม้ทุกต้น กระทั่งหั่งมาถึงทันตอโศก ตรงนี้เองที่ผู้ประพันธ์ได้เปลี่ยนภาษาเป็นเรื่องพระนลคำหลวง วรรณที่ 12 อันเป็นพระราชินพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มาจิมปากวาสีภูษีเพื่อว่าพึงรำพันความในใจให้กามนิตคู่รักฟังว่า

อ้าดูอโศกนี
อยู่หัวงอกลงพนา
รั่มนีชื่นอารมณ์
ดูลุขสนุกใจ
อโศกดูแสนสุข
โศกเคร้าเผาอุรา
อโศกโยกกิ่งไก
ได้เห็นพระฤาษย
พระนันนี้ชื่อพระนล
เป็นผัวนางทรามวัย

ครีสวีไลดา
เป็นส่างแห่งแนวไฟร
ลมเซยพัดระบัดใบ
เหมือนแลดูจอมภูษา
ช่วยดับทุกชั้นสักครา
อ้าอโศกโศกข้าว้าย
จงตอบไปดังใจหมาย
ผ่านมาบ้างๆาอย่างไร
ผู้เรื่องรูนอวิภัชัย
นามนิยมทมยันตี ๆ

ซึ่งพออ่านมาถึงวรรณคดีว่า “พระนันนี้ชื่อพระนล ผู้เรื่องรูนอวิภัชัย” เราก็มาเปลี่ยนเป็น “พระนันนี้ชื่อ กามนิต ผู้เรื่อง ฤทธิ์ อวิภัชัย” แล้วเปลี่ยน “นามนิยม ทมยันตี” ให้เป็น “นามนิยม วาสีภูษี” ก็ทำให้ได้บรรยายการที่เพ้อฝันตี และนี่คิดว่าเป็นก้าวแรกเริ่มของการหัดเขียนกลอนของผม คราวนี้เมื่อเปลี่ยนแล้วลองมาอ่านให้เต็มบทก็จะเป็น

พระนันนี้ชื่อ กามนิต
เป็นผัวนางทรามวัย

ผู้เรื่อง ฤทธิ์ อวิภัชัย
นามนิยม วาสีภูษี ๆ

แม่มเพื่อน ๆ บางคนยังเปลี่ยนชื่อพระนลเป็นชื่อตัว แล้วเปลี่ยนชื่อนางทมยันตีเป็นชื่อคนรักหรือคนที่แอบรักก็ยังมี รวมทั้งผู้ด้วย อายุ่งผอมนี่เปลี่ยนสายมาก “พระนันนี้ชื่อ พระสนิท ผู้เรื่องฤทธิ์อธิกษัย คู่รักนางทรามวัย นามเชือนั้นน้อง.....” ก็เดาเออเองก์แล้วกันว่า นางเอกของผู้ด้วยนั้นชื่ออะไร อ่อยเสียงลงผัสไว้ให้แล้ว เดาไปเป็นมาคงถูกเข้าสักชื่อแหล่น่า

พูดออกนอกรือเพื่อความหรรษา กลับมาเข้าเรื่องกันต่อไปดีกว่า

จากภาพย์ยานีบทนี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผมแสวงหาภาพย์ยานีบทอื่น ๆ มาอ่านไม่ว่าจะเป็นของกวีในรัตนอย่าง กภาพย์ห่อโคลงของ พระมหาราชาครุ กภาพย์ห่อโคลง กภาพย์ห่อเรือ ของ เจ้าฟ้าธรรมราธิเบศร์(กุ้ง) หรือ กภาพย์ของกวีร่วมสมัยอย่าง อังคาร กัลยาณพงศ์

อ่านเข้า ๆ ก็เลยอยากเขียนคุ้งบ้าง

2

เขียนภาพย์ยานีตอนแรก ๆ จึงนักหนักไปทางอารมณ์โรแมนติก อย่างเช่นบางตอนที่เขียนถึงเพื่อนคนหนึ่งที่ต้องจากกันไปไกลว่า

ราชตรีมีดวงดาว

ห้องฟ้าวิลวัณย์

ดาวคล้อยหมีอนเราคล้อย

อย่าเลือนนะเพื่อนรัก

ประดับหวานตราสรวง

คือตัวฉันและเพื่อนรัก

ทั้งร่องรอยซึ่งหลัก

คิดถึงกันหมั่นดูดาว ๆ

ก็ต้องยอมรับ滥ว่าได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากภาพย์ยานีบทนั้นเอง ทมยันตีตามต้นอโศกถึงพระนلنั่นเอง แต่มาภายหลังก็เริ่มหัวไปตามกระแส สังคมในเวลานั้นบ้าง เริ่มตั้งแต่ชั้นงานเมื่อ พ.ศ.2506 ที่ชื่อว่า “หมายกับคน” ซึ่งตอนนั้นยังใช้นามปากกาว่า “สาโนดิต-บุญญา” อุย ดังนี้

หมายกับคน

สองเท้า นั่นเป็นคน

สีตีน สนใจเป็นหมา

คนพูดว่า พุดชา

ที่ส่วนหมาว่า เน่า ตะบอน

หัวอดหัวอดว่าคน หัว

แต่หมาเล่ากลับว่า หนอง

คนกินลิ้นสำส่อน

ใช้งามงอนว่า รับประทาน

ส่วนหมานั้นว่า แดก

ซ่างจำแนกหลายสถาน

คนว่าหมายสามัญ

แจกประจานไปนานา

คนยกชั้นเป็น มนุษย์

หมายเพียงสุด สุนัข หมาย

คนว่าคนดีกว่า

แล้วเหียดว่าหมายไม่มีดี

จริงอยู่หมายอาเจช្ញา

มีหมายมัวด้ออยตอกตีศรี

แต่คนนั้นดีดี

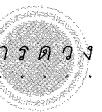
ไม่ชัวบ้างหรืออย่างไร

คนกินคนปลิ้นปล้อน

คนจะล่อนหลอกหลอนใจ

คนคดคนสาเต้ย

หล้ายหน้าหนอคนทรยศ

ด่าว่าหมายเจ็บเจ็บ
ยกตนเสียงงามด
ถึงเท่าก์เห่าเพียง
แต่คนสิพุดชา
เรื่องคนยังไม่พอ
หมูนมาด่าไม่พัน
หมานิ่งใช่หมาย
หมายมีหวัดใจ
อนิจามาที่รัก
คงอยดุคนเดินดิน
ป.ล.ต่ออิชิต
แต่ผอมทั้งภาษา

เหมือนเขาเล็บบิกแพลสด
ใช่เกลังปดมาพูดๆ
แต่สำเนียงเรื่องหมายมา
ใช่แต่ว่าเรื่องคนคน
ยังແດມต่อสัตว์หน้าขัน
คนหนอคนเป็นโฉน
แต่จำทนเพราพูดไม่ได้
ขึ้นควรญูไกกลัวสติกนิน*
กรรมเจ้านักทนกว่าสิ้น
เสร็จจากกินกันนท่า
ผม สาบาน เซียนกalonหมา
ไม่เช่นมาอย่าเข้าใจ ฯ

*สติกนิน เป็นยาเบื้องหมายที่ใช้กันในสมัยที่ผมเขียนงานชื่นนี้ ถูกทิ้ยาระบماหาก
หมายโดยน้ำข้าเป็นรักดีนชักอหันที่ เดียวนี้ยังใช้กันอยู่หรือเปล่าไม่รู้ เพราะไม่
ค่อยได้ยินใครพูดถึง

กลับมาถึงการเขียนภาษาพยานีของผมต่อ ผมว่างเว้นการเขียนภาษาพยานี
เป็นชื่นเป็นอันมาระยะหนึ่ง จนกระทั่งผมเข้าเรียนที่ วศ.ประสาณมิตร ปีนั้นเป็นปี
2512 ผมเรียนวิชาอะไรก็ไม่รู้มั่วันจำไม่ได้เสียแล้ว จำได้แต่ว่าเรียนกับท่านอาจารย์ วรรณี
ชาลี ในรายวิชานั้นท่านอาจารย์ให้เขียนกลอนด้วย ผมเลือกเขียนเป็นภาษาพยานีชื่อ
“หนอง” ดังนี้

หนอง

ลิบปทีไดยิน	ประชาธินรัญญาล
ธรรมนูญญาประหาร	เผ็ดจากการชื่นนั่งเมือง
พรัชชูรวมนูญคลอด	ผู้แทนมอดกีชักเขื่อง
สมัครพรครการเมือง	ที่ซื่อเพื่องมีเงินแยก
ประชากิหน้าใส	ต่างดีใจที่นี้แหละ
พวกเราเหล่าลูกแพะ	ได้ร่องแบะโดยเสรี
เตรียมตัวเลือกผู้แทน	แล้ววางแผนป้องกันผี
หวังได้คนดี	เข้านั่งที่สปาไทย
ผู้สมัครพรครต่างต่าง	ต่างก้ออ้างอวดตัวใหญ่
สาดโคลนโนยันกันไป	ต่างสาวไส้ยาวนหลายทบ
กว่าถึงวันเลือกดัง	มรณังไปห้ายศพ
หาเสียงเสียงบัดซบ	จุบประจุบสิบกุมภา

งานชิ้นนี้เป็นงาน
เขียนบทกวีแนว
การเมืองดูเหมือนจะ
เป็นชิ้นแรกของผู้
ดีไม่ติดผิดไม่รู้ตอนนั้น
ค ะ แ น น ต ี ม ส ิ บ
ท่านอาจารย์ให้ผมสิบ
เลย แต่ทางพอกรด
ออก วิชานี้ผมได้แค่ ซี
กไม่รู้

ผมก็เป็นคนไทย
ถึงเด็กเพิงเดียงสา
ที่นอนหลับทับสิทธิ์
โดยเข้ากระเบื้องดิน
ถึงเวลาประภาศ^๑
เทียร์กันสนั่นเชียร์
เกิดเสียงเตียงกับน้อง
ห้องว่างๆแน่นะ
ผมเล่น ประชาธิปัตย์
เอ็ดดิชั่นนึงไป
ออกห้องร้องชื่นหน้า
การบ้าน มีมีมีทำ

ความสนใจเดันก้าก้า
ยังดีกว่าคนบางคน
และที่คิดแต่จะขณะ
รายเหลือล้นมั่นคนเดียว
ผลชีขาดผอมหาดเสียว
ต่างเขาใจให้ชนะ
ต่างต่อรองกันเต็มดะ
พระคงประชาไทย
เราต่างผลัดเชียร์กันใหญ่
จนฟ่อตื่นยืนพึมพำ
กราดเกรี้ยวด่าลูกระยำ
หนอย-สนใจโ้อ การเมือง

งานชิ้นนี้เป็นงานเขียนบทกวีแนวการเมืองดูเหมือนจะเป็นชิ้นแรกของผู้
ดีไม่ติดผิดแม้ ตอนนั้นคุณแน่เต็มสิบ ท่านอาจารย์ให้ผมสิบเลย แต่ทางพอกรดออก
วิชานี้ผมได้แค่ ซี กไม่รู้

3

ผมเขียนก้าพย์ยานีต่อมาอีกหลายชิ้น ทั้งก้าพย์ยานีล้วน ๆ และก้าพย์ยานี
ห่อโคลง คือเขียนโคลง ๔ สุภาพห่อด้วยก้าพย์ยานี โดยเฉพาะ “ก้าพย์ห่อแคน” ที่
เขียนตั้งแต่ต้นปี 2514 ซึ่งตอนนั้นผมไปเป็นอาจารย์ช่วยพระครพากสอนเด็ก ๆ มัธยม
อยู่ที่โรงเรียน พฤฒศิษย์พิทยาประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัด
ปราจีนบุรีนั้น

ก้าพย์ห่อแคน

คนดีฝีไม้ไว้	เนนานา	นักนก
คนอับปี้ย์ลึกบาล	เบรตเลี่ยง	
ยืนยงชัวว่าสาม	สิบโลก	กีดี
พ้าผ่าลงเบรี้ยงเบรี้ยง	เบรตนันญาดา	
คนดีฝีไม้ไว้	คนจัญไรผีพนก	
เลี้ยงไว้วานรจวีหนอน	พ้าหักคออย่างไม่ตาย	

•	ปฏิญญาลูคลอສຸກວັບຍ	ອາຈນ ເພື່ອນເອຍ
•	ສັກລິນເໜັນສັກຄນ	ເຈີຍດັບໆ
•	ເຫວາະເສພທິພຍ່ສມ	ຜິດມຸນໜູ້ຍົງ ນະພີ
•	ເໜັນໄປເໜັນປານຂ້າ	ຄລິນໄສກລິນສວຽນ
•	ເພື່ອນເອຍຮ້ອຍອາຈນ	ອບສັກຄນໄກລືຈຶດບັນ
•	ແຕ່ຂ້າເໜັນກິລິນຟ້າ	ບັນຈຳນາຈປັນຫາຕີຮະຢາ
•	•	•
•	ຮາກຫຼັ້າຖາກຄາງໄດ້	ດັ່ງນໍາຍ ເພື່ອນເອຍ
•	ຄນຫ້າຫ້າກຸ່ງນາຍ	ຮາກພໍາ
•	ເຫວົາຄຣິນົງດູດາຍ	ຫລັບເນຕຣ ໄໃນຕາ
•	ຮລັງສຸຮາລັຍໜ້າ	ຈັກພື້ນໂຄຮວງ
•	ຮາກຫຼັ້າຖາກຄາງໄດ້	ວາກຄນໄຄວ່າພື້ນເຫວາ
•	ແຕ່ເທັກລັງເມນາ	ແລ້ວປະຊາຈະພື້ນໂຄ
•	•	•
•	ເຫວົາຄຣິນົງແກ່ຈ່ານກຳລ້າ	ກລິນສວຽນ
•	ປັງປັງດິລັ້ມວາຮັນຍົງ	ປະພຸດທິບັນ
•	ເກລິນເທົ່ອຍ່ມາມັນ	ບັດຫັບ
•	ໄຢມີຜັນຫັກກຳລ້າ	ສບໜ້ານ້າມຫາຊນ
•	ເຫວົາຄຣິນົງເລັສຫາ	ປະພຸດທິບັກກລິນສວຽນ
•	ແນ່ຈິງໄຢມີຜັນ	ສບໜ້າຫຼັກກຳລ້າ
•	•	•
•	ຄນເອຍຍ່າຍ່າຍໃຫ້	ຝຸມເພື່ອຍ ນັກນອ
•	ອດອຍາກເໜີດເໜີນໜ້ອຍເນື້ອຍ	ອຍ່າວ້ອງ
•	ໜາວລຸມ່າໝ່າມ່າເປົ້ອຍ	ເປົ່າງ່າງ
•	ເວັ້ນແຕ່ອົກລືທົມທີ່ນັກ	ຈ່າຍໄດ້ດ້າມບາຣມີ
•	ເຫວຍຄນຍ່າພຸມເພື່ອຍ	ເໜີດເໜີນໜ້ອຍເນື້ອຍອຍ່າວ້ອງອີງ
•	ປາຣມີເອີງໄມ່ຄົງ	ເປົ່ງເຈີຍນ້ຳກະລາຂວ້າ ຂ
•	•	•
•	ຈາກວັນນັ້ນຈົນວັນນີ້ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ	ຈາກວັນນັ້ນຈົນວັນນີ້ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ
•	ພມເຂົ້າຍັງການພົບຍ້ານີ້ດ້ວຍມາອີກເຮືອຍ ທ່າງສາຮະເວື່ອງຮາກແລະແຮງບັນດາລາໃຈທີ່	ຈາກວັນນັ້ນຈົນວັນນີ້ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ
•	ແຕກຕ່າງກັນໄປ ມີອູ້ໜີ້ນັ້ນທີ່ມີມັດຕັ້ງໃຈເຂົ້າຍັງຜູ້ປົກລົງຂອງພມ ດືອພົມຈະບອກເຫຼົວງານ	ຈາກວັນນັ້ນຈົນວັນນີ້ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ
•	ກົມື່ມີເຫດຸໃຫ້ເປັນເຫຼົວງານ ດືອພົມຈະມີມັດຕັ້ງໃຈເຂົ້າຍັງຜູ້ປົກລົງຂອງພມ ທ່າງສາຮະເວື່ອງຮາກແລະແຮງບັນດາລາໃຈທີ່	ຈາກວັນນັ້ນຈົນວັນນີ້ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ
•	ເຫັນວ່າ “ກາພຍ໌ເທັນໄດ້”	ຈາກວັນນັ້ນຈົນວັນນີ້ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ ຈາກຫັນນັ້ນໄຟ້ນັ້ນ

กาพย์เห็บน้ำดี

บันไดสิงช่วยให้
ไคร่ครูขึ้นขั้นคง
ยามลงหากระป๋อง
ลงเห็นที่น้ำเงินเข้า

ขึ้นลง เพื่อนเออย
ย่อ้มได้
ปลดปล่อย ตนนา
ขอبد้วยสง่าสม

บันไดสิงก่อสร้าง
บรรลุวัตถุประสงค์
เดินทางออกจากบ้าน
เสร็จงานกลับบ้านไป
ตั้งนี้ทุกวันมา
ขึ้นลงทุกวันควร
บันไดไม่ใช้ขัน
อย่าคิดผิดวิสัย
ลงนั่นมันผิดปกติ
ชีวิตน่าพิศวง
แม่พ่อขออยู่บ้าน
ภารຍารอสามี
ไม่ลงบันไดไป
หลงฝืนรุจย์ยืนกล
ที่จริงขึ้นบันได
ขالงสีเด้อ่อน
อยู่บนหรือล่างนั้น
สำคัญสิงปรุงแต่ง
เดินยืมลงบันได^๑
รายทางสองข้างตน

ใช้ก้าวอย่างทางขึ้นลง
เจตจำนงขึ้นลงใช้
ที่ทำงานขึ้นบันได
ลงบันไดเดินกลับบ้าน
เป็นธรรมดากคนทำงาน
กีเม่เห็นจะเป็นไร
อย่าเมามีนด้วยติดใจ
ว่าขึ้นแล้วจะไม่ลง
ไม่ลงสิน่าง่ายง
ขึ้นไม่ลงที่ไหนมี
บังลูกกลางทั้งห้องพี่
สามีท่าภารຍาตน
กีแล้วไครจะสับสน
ต้องทนหน้าทั้งเร่าร้อน
เห็นอยก้ายใจแทนมัวหมรณ
ลงเวือยเรือยไม่เห็นอยแวง
กีเหมือนกันที่จัดแจง
ให้เลวเดี๋ยวค่าคน
ด้วยหัวใจที่ปรับปรวน
มีแต่คนยืมยินดี ฯ

ผู้สอนการเขียนร้อยกรองไทยอยู่หลายปี ตั้งแต่ปี 2513 ในระดับชั้นมัธยม
และตั้งแต่ปี 2514 ในระดับนักเรียนฝึกหัดครู สอนไปสอนมาทำให้เกิดความคิด
วิเคราะห์รูปแบบฉันทลักษณ์ในบทกวีไทยมาตั้งแต่ ถ้าจำไม่ผิดก็ในปี 2522 วิเคราะห์
ทั้งโครง ฉันท์ กาพย์ กลอนและร่าย ทำให้ได้ข้อสรุปเกิดเป็น แผนภูมิแสดงอย่างใย

คำประพันธ์ไทย ขึ้น ดังที่เคยเสนอไว้ในที่หลาຍแห่ง โดยเฉพาะในวารสาร ดวงแก้ว ฉบับเดือนมกราคม-มิถุนายน 2543 ตรงจุดนี้ที่ทำให้มองเห็นกาพย์ยานีกว้างอกไปกว่าที่เคยเห็นและเป็นอยู่มาก่อน

สิงแรกที่มองเห็นกาพย์ยานีจากความโ Ying ของคำประพันธ์ไทย ก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกาพย์ยานีกับโคลง โดยเฉพาะโคลง 4 สุภาพ

ผมเคยตั้งข้อสงสัยว่า กาพย์ห่อโคลงรวมทั้งกาพย์ห่อเรือซึ่งเป็นกาพย์ห่อโคลงชนิดนึงด้วยนั้น ทำไม่เจิงต้องห่อด้วยกาพย์ยานี ห่อด้วยกาพย์อื่นอย่าง กาพย์ฉบับหรือกาพย์สุรุ朗คุนงค์ไม่ได้หรือ ความสงสัยทำให้ผมลองเขียนกาพย์ห่อเรือห่อด้วยกาพย์สุรุ朗คุนงค์ในชื่องานชื่อ “รำพึงของขอบเก่า” โดยเริ่มต้นด้วย โคลง 4 สุภาพ ห่อด้วยกาพย์สุรุ朗คุนงค์จำนวนถึง 15 บท ดังบางตอนที่จะยกมา ดังนี้

รำพึงของขอบเก่า

วัยกินนอนเล่นไร้	เดียงสา
เริ่มรุ่นร้อย世家หา	สิงรู้
นกรวจฉากษาปนา	อนาคต
ยามแก่สิ้นแรงสุ	แต่พื้นความหลัง

รำพึงรำพึง
ผ่านชีวิตหลาย
สุขทุกข์มากมาย
ยิ่งทั้งน้ำชา

ขอบเก่าเล่มหนึ่ง
สำบันสำบุก
หัวเราะร้องให้

เกิดมาจากไหน
สืบเสาะแสงหา
เข้าซื้อข้ามา
กีฬา Yashtangค

ไม่เคยแค่คั่
รู้แต่วันหนึ่ง
สนนราดา

๗๘

(นาพิกาทร น.32-36)

ตอนแรก ๆ ก็คิดเอาเองว่าແປลกິດ แต่เวลาอ่านรู้สึกว่าความกลมกลืน ของลีลาจังหวะเสียงสู้ห่อด้วยกาพย์ยานีไม่ได้ หลังจากมาวิเคราะห์อีกสักพักหนึ่ง จึงพบว่า เนตุที่กาพย์สุรุ朗คุนงค์กกลมกลืนกับโคลง 4 สุภาพสุกกาพย์ยานีไม่ได้ก็ เพราะ จังหวะนั้นเอง นั่นคือ ถ้าสังเกตจะเห็นว่ารรคหน้าของโคลงกับรรคหน้าของ กาพย์ยานีนั้น มีจำนวนคำเท่ากัน จังหวะเหมือนกัน คือต่างกิวรรคละ 5 คำ และจังหวะ 2-3 เหมือนกัน แม้บางครั้งจังหวะรรคหน้าของโคลงอาจเป็น 3-2 บ้าง ก็ไม่แตกต่าง

การค้นพบตรงนี้เอง ทำให้ผมเกิดความคิดว่า วรรณหน้าของโคลง 4 สุภาพน่าจะนำมาเป็นวรรณหน้าของกาพย์ yan ได้ ขณะเดียวกัน วรรณหน้าของกาพย์ yan นี้ ก็จะนำมาเป็นวรรณหน้าของโคลง 4 สุภาพได้ด้วยเช่นกัน เพียงแต่บางครั้งอาจต้องปรับเอกสาร-ไทยกันก่อนบ้างเท่านั้น คิดได้ดังนั้นผมก็ทดลองเอากลังพระราชนิพนธ์ของ ร.๖ มาลองแต่งดู จึงได้เกิดเป็น “กาพย์เลียนโคลง” ขึ้น ดังนี้

กาพย์เลียนโคลง

ครรนานครรุกด้าว	แคนไก
ไทยรับจนสุดใจ	ขาดดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสรະ สิ้นแล
เสียชีฟไปเสียสิ้น	ซื่อก้องเกียรติงาม
ครรนานครรุกด้าว	ครรนาญเขาราภีไทย
ไทยรับจนสุดใจ	หลังเลือดไวท้าแผ่นดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	เพื่อมไว้เครดุหมิน
เสียชีฟไปเสียสิ้น	เพื่อไว้ซื่อสือเกียรติงาม

หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราแก่เหมือนอยู่คุคง	ซีพด้วย
หากสยามพินาคลง	ไทยอยู่ ได้ถูก
เราแก่เหมือนมอดมัวย	หมดสิ้นสกุลไทย
หากสยามยังอยู่ยัง	ไทยก็ยังอยู่ยืนยง
ราแก่เหมือนอยู่คุคง	ได้ดำรงคงซีพด้วย
หากสยามพินาคลง	ไทยเพ่าพงศ์คงระทวย
เราแก่เหมือนมอดมัวย	หมดแผ่นดินสิ้นสกุลไทย

การเอารวรรณหน้าของโคลงมาเป็นวรรณหน้าของกาพย์ yan นั้นทำได้เลย ดังตัวอย่างที่เห็น แต่การที่จะเอารวรรณหน้าของกาพย์ yan มาเป็นวรรณหน้าของโคลงนั้นค่อนข้างทำลำบากสักนิด เพราะหากวรรณหน้าของกาพย์ yan นีวรรณได้ได้ออก-ไทยตามฉบับหลักฐานของโคลงอยู่แล้วก็ใช้คดีที่นำใช้ได้เลย แต่ถ้ายังไม่ได้ออก-ไทย ก็จะต้องปรับให้ได้ออก-ไทยเสียก่อน จึงค่อนข้างจะยุ่งยาก แต่คิดว่าหากทำจริง ๆ ก็ต้องทำได้

5

ผมมีความรู้ภาษาสามัญพอพูดได้ เรียกว่าไม่ต้องข้าว เนื่องจากผมเกิดและเติบโตในดงของคนมลายูที่ ตันหยงมัส จังหวัดนราธิวาส ทั้งเมื่อตื่นก็เล่นกีฬา บาสเก็ตบอล คนที่ชอบเล่นบาสเก็ตบอลที่บ้านผมส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เมื่อได้คุลูกคลีกันนาน ๆ ก็สามารถพูดภาษาจีนกลางได้บ้าง อีกภาษาหนึ่ง ส่วนภาษาอังกฤษนั้นก็รู้ ๆ กันอยู่แล้วว่าเรียนมาจากการเรียน

ช่วงแรกเริ่มที่ผมรับราชการครุอยู่ที่ตันหยงมัสนั้น ผมยังได้ซึมซับเอกสาร ละเล่นยอดนิยมของห้องถินคือ ลิเกสูลู ไว้พอสมควร อันว่าลิเกสูลูคือลำตัดของเรานี่เอง ความไฟแรงน่าพังของลิเกสูลู ทั้งเนื้อหา ลีลาและจังหวะกลอนมันประทับอยู่ในใจ มีความรู้สึกว่าบลิเกสูลูบางบทกับกาพย์ยานีมันช่างมีจังหวะ ละม้ายกัน จึงได้ลองเขียนกาพย์ยานีเป็นภาษาสามัญดูบ้าง พอกเขียนได้ก็เก็บนุกคิด กาพย์ยานีเป็นภาษาจีน คราวนี้ก็ได้ใจ ยิ่งคิดยิ่งสนุก จึงลองเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ดูอีกที และเพื่อให้เข้าใจความหมายในภาษาเหล่านั้น จึงแปลความเป็นโคลง 4 สุภาพ เอ้าไวด้วยสีียเลย

ก็นี่แหล่ะ คือที่มาของ “กาพย์ยานี 4 ภาษา” ที่ผมเขียนไว้ตั้งแต่ปี 2527

กาพย์ยานี 4 ภาษา

แมะซังฟีมานอ	ປະຫຼາອນມີຕະແດ
แมะซังฟีຂອແກ	ໂທະກຳແນມາແກປ
แมะซังນິນແນ່ນອົງ	ໄປໜັນ
พ່ອເຜົ່າໄມ່ທັນໄປ	ກັບນ້ອງ
ຄົນເຕີຍວະແມະຊັງໄຄລ	ແຕ່ສ່ວນ
ດູທ່ານກຳນັນຈັອງ	ຂອບທ່າກນຍອ

ເມ່ຍເມ່ຍຫີ່ເຫືຍເລື່ຍາ	ເຈົ່າເອື້ອກຫີ່ຄ່ານຫີ່
ມາມາເຫດຕື້ຕື້	ຫີ່ເອື້ວນມ່າຍຫຸ່ງເຫີ່ຍິ່ງໆ
ນ້ອງສາວໄປລະແລ້ວ	ໄວງເຮັນ
ພື້ສາວເປັນຫັນເວີຍນ	ແວະໄດ້
ນ້ອງຫາຍແມ່ພາເຈົວຍິນ	ຈັບຈ່າຍ
ຜ້າຂາວມ້າຫີ່ອໄວ້	ແມ່ນ້ອງສອງຄນ

What are you doing ? I'm sleeping on sofa.
You drove moter-car : from Songkhla yesterday.

ເຮືອທຳອະໄວໂຢູ່ນັ້ນ	ຂອດາມ
ຈົນຫລັບນິນໝາຍາມ	ເມື່ອຍລໍາ
ເຮືອຂັບຄຣຍີນຕໍ່ຕາມ	ຕິດຕິດ
ຂັບຈາກສົງຂລາຂ້າ	ແນ່ແລ້ວວັນວານ

You buy what I eat,
You eat what I pay.

ເຮືອຊື່ອສິ່ງທີ່ໃຫ້	ຂັນທານ
ເຮືອໃຊ້ຍືນດີສົມານ	ສົມຄຽແຫ້
ຫາກຈັນຈ່າຍເຮອຫວານ	ກິນໜ່າດ
ເຮືອຫາກດີໃຈແລ້	ຕອບຄ້ອຍໄມ່ເປັນໄຮ

ຍານີ່ປະຫລາດ
ມລາຍຸ ຈື່ນ ອັກຖຸ່ ໄທຍ
ຍານີ່ປະຫລາດລ້າ
ຄຳຕ່າງກາພາໄທນ
ມລາຍຸ ຈື່ນ ອັກຖຸ່ ໄທຍ
ລອງແຕ່ງເລັ່ນເລັ່ນເຫຼົ່າ

ກຳຕ່າງໝາດໃຈແຕ່ໄດ້
ແຕ່ງເລັ່ນໄດ້ກາພົຍຍານີ
ກາພົຍໄດ້
ແຕ່ງໄດ້
ສຸກນີ້ກັນ ນາພົກ
ປະຫລາດແຫ້ຍານີ

ຄື່ງຕອນນີ້ ໄກຣທີ່ຮູ້ກາພາອື່ນອກເໜີ້ນອາຈາກກາພາມມລາຍຸ ຈື່ນ ອັກຖຸ່ ໄທຍ ນີ້ກັນ
ສຸກ ຈະລອງຂົບບ້າງ ກົດອອງດູ

6

ເນື່ອຄວັງທີ່ພມເວີນໂຢູ່ນັ້ນ ປ.4 ສ້າງ ປ.3 ຊຶ່ງໂຢູ່ຕິດກັບທີ່ນັ້ນພມເວີນ ດຽວເຫັນ
ສອນຂັບຮ້ອງ ພມແຂບັນໜັ້ງ ທ່ານ ເຂົ້າຮ້ອງກັນອ່າຍ່າສຸກສນານ ໄນພັ້ນອ່າຍ່າເດືອວາ ພມ
ແຂບລະເມີດສີທີ່ຈຳມາຮ້ອງເລັ່ນດ້ວຍຈົນເຖິງທຸກວັນນີ້ ເນື່ອເພັນເຂົ້າຮ້ອງວ່າ

ນັກເອີນກັນນ້ອຍ ທ່ານ
ປຶກທາງກາງສວຍສມ

ເຈົ້າບິນລອຍຕາມສາຍລມ
ບິນຕາມລມຮະເວີງໄຈ

໧ດ່າ

ຮ້ອງແດ່ນີ້ກົດໂຢູ່ແລ້ວວ່າເປັນເພັນ ຕ້ອຍຕິງ ”ພມພັ້ນແລ້ວວູ້ສັກວ່າຈັງທະ
ມັນແມ່ວືອນກາພົຍຍານີແລ້ວເກີນ ວິເຄຣະທີ່ຄູກີສຽງໄດ້ວ່າເປັນກາພົຍຍານີຈີງ ທ່ານ
ແຕ່ບາງວຽກມັນອາຈາດເກີນດຳໄປບ້າງທ່ານນີ້

ทำนองเพลง ต้อยตริ่ง เป็นทำนองเพลงที่หวานเย็น ออดอ้อนอ้อยสร้อยลีกซึ้งกินใจ ค่อนข้างจะอมความรู้สึกเคร้่ำไว้นิด ๆ จึงเมื่อตอนที่ผมเขียนบทละครเรื่อง นางเลือดขาว ซึ่งเป็นตำนานของผู้หญิงคนหนึ่งที่เล่ากันอย่างกว้างขวางในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง โดยเฉพาะพัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราชและสงขลาなんั้น จึงตั้งใจเลือกใช้ทำนองเพลงนี้แทนความหมายของความรัก

นางเลือดขาวนั้นตามตำนานเล่าว่า มีเด็กหญิงคนหนึ่งเชื้อสายชาวชุมพูทวีปอพยพหนีภัยลงครามมา ตาสามมิซึ่งเป็นหมอกสดชา้งของพระยากรุงทองแห่งเมืองสหทิพาราณสีกับยายแพหรือได้ข้อมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ภายหลังตายได้ไปขอเจ้ากุ้มารามาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมอีกคนหนึ่ง หวังว่าจะให้ไว้เป็นคู่ครองกัน จนกระทั่งสองเป็นสามาถเป็นหนุ่มถึงเวลาที่ด้วยอายุได้จัดให้เข้าสู่พิธีวิวาห์เขียนบทมาถึงตรงนี้ก็ต้องมีบทโรมนติกหวานแหวกวันบังตามธรรมเนียมมันถึงจะลีกซึ้งกินใจ จึงตั้งใจเขียนฉบับนี้ให้พระเอกนางเอกเข้าได้รู้จักกัน วิธีจัดที่นิยมกันมากวิธีหนึ่งก็คือให้ทั้งคู่ร้องเพลงเย้ายอพร้อมด้วยกัน จึงนึกถึงเพลง ต้อยตริ่ง ขึ้นมาโดยอัตโนมัติ เพราะด้วยเวลาที่จำกัด ไม่ต้องคิดทำงานองใหม่ ก็ตอนนี้รู้อยู่แล้วนี่ว่า กาพย์ยานีเข้ากับทำนองเพลง ต้อยตริ่ง ได้ จึงคิดแต่งเนื้อร้องโดยเอากาพย์ยานีเป็นแนว

บทแรกมันถึงօอกมาเป็น

สวยເອຍເຊຍືດໄກລ໌
ສຸງໃຈຝີເສື້ອບິນຫາ

ນັ້ນດອກໄນ້ໃນດວງຕາ
ບິນໄປມາເຂົ້າມາໄກລ໌

พอเขียนอย่างนี้แล้วก็ลองร้องดู ปรับเพิ่มเติมต่อหนึ่นนิดนั้นหน่อยให้ได้ความหมายดีขึ้น ทำนองจังหวะไม่เสีย ความหมายกินใจ สมความตั้งใจที่จะแต่งไว้ให้เป็นความหมายถึงใจคนหนึ่งที่อยู่ในใจตลอดมา จึงกล้ายมาเป็น

สวยເອຍອຍາກເຊຍືດໄກລ໌ ນັ້ນດອກໄນ້ຄູ່ໃນດວງຕາ
ສຸງໃຈຝີເສື້ອບິນຫາ ບິນໄປບິນມາເຂົ້າມາໄກລ໌

แต่งมาถึงตอนนี้รู้สึกพอใจเหมือนได้ห้อมกลืนดอกคำเส้ายามพลบ หรือได้ดื่มน้ำหวานดอกรทุเรียน ยามเข้าตຽไม่ทันหายกระเซ็นหยาดน้ำค้าง จึงแต่งต่อไปจนจบ โดยกำหนดตอนที่ผู้เป็นนางเอกร้อง ตอนที่ผู้เป็นพระเอกร้อง และตอนที่คู่พระคู่นางจะร้องพร้อมกันไปจนจบเพลง จึงออกแบบเป็นเพลง “ดอกໄນ້ກັບຜິເສື້ອ” ดังนี้

ดอกไม้กับผีเสื้อ

คำว่า สนิท บุญฤทธิ์
ทำนอง ต้อยตรึง

- (ญ) สายเยือยกายเชิดไกล
- (ญ) สูใจผีเสื้อบินหา
- (ญ) หวังไดของผีเสื้อ
- (ญ) อย่าทำเข้าหยอดอกไม้
- * (ญ) หวานเดือนไม้ให้นอน
- (ญ) อย่าทำให้กลับแก้วหมอง
- ** (ช) โชคดีของผีเสื้อ ดอกไม้อีโคอาเรีย
- (ญ) จะจริงรีแนคคืน ตอบได้ไหมหัวใจผีเสื้อ
- (ช) นั่นดอกไม้อูในดวงตา
- (ช) บินไปบินมาเข้ามาใกล้ไกล
- (ช) ออยาบนแบบเนื้อกอดเจ้าดวงใจ
- (ญ) บินมาบินไปหวังใจปักป้อง
- (ช) เท่านหวานซื่นหอมแก้วเนื้อทอง
- (ช) จะคงอยคึ่งครองกิริมย์รักใคร่

*ร้องข้าตรงนี้

**ร้องพร้อมกันจนจบเพลง

เขียนจบตีใจในผลงาน จึงเอาไปร้องเสียงดังลั่น วงเด็บ-ในรถที่ขับ
กระจำมิดซิดทุกบาน เปิดแอร์เย็นจ้า ร้องคนเดียวอย่างนี้ ครูหูพิพย์แอบมาได้ยิน
อีกตีต้องยอมแล้ว

มาถึงตอนนี้ ผสมผสานที่จะแสดงความรู้สึกสักลึก ๆ ขอบคุณ กារพยาน
และเพลง ต้อยตรึง ไม่ได้เลย

ความภูมิใจอย่างหนึ่งในชีวิตของผมก็คือ การที่ได้ศึกษาในสิ่งที่คนอื่น^{*}
เขาไม่ค่อยสนใจ อาจจะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยกระมัง อย่างเช่นเรื่อง เพลงเรื่อง
แหลมโพธิ์ ของจังหวัดสงขลา ที่ผมกล้าพูดได้เต็มปากเต็มคำว่า ผมเป็นผู้ริเริ่มต้นศึกษา
แล้วนำออกมายเผยแพร่ตั้งแต่เพลงเรื่องแหลมโพธิ์ยังเก็บตัวเงียบ ๆ อย่างสงบเสียงยิ่ม^{*}
เจียมตัวอยู่ในหมู่บ้าน จนจนเผยแพร่ออกไปข้างนอก กระทั่งเข้าไปในสถานศึกษา
ทำให้ต้องลาม้ายใจเพลงเรื่องแหลมโพธิ์ที่เหลือเพียงแผ่น ๆ อย่างน้อยก็ให้ยานยา^{*}
ออกไปได้อีกชั่วระยะหนึ่ง

เรื่องของ คำพวน ก็เหมือนกัน แม้จะมีท่านผู้รู้ครูบาอาจารย์บางคนจะเคย^{*}
เขียนถึงมาบ้างแล้วก็ตาม แต่คงไม่เป็นเอก�性จนขนาดเขียนบทความอกร
เผยแพร่ต่อเนื่องกัน สามารถนำทบทความที่เผยแพร่แล้วนั้นรวมเป็นผลงานขอ^{*}
ดำเนินทางวิชาการ จนเพื่อนบางคนเข้าแข่งขันเรียกชมว่า

ผศ.คำพวน*

ความที่ผู้สอนคำพวนนี้เอง ทำให้ผู้สอนคิดเล่น ๆ เขียนกลอนเล่น ๆ เป็นกลอนคำพวนแต่กลอนคำพวนธรรมดาก็ เช่นกันมากแล้ว ผู้จึงเขียนให้มันเปลกต่างออกไป เขียนให้มันซ่อนเร้น คือซ่อนเร้นคำพวนไว้ในกลอน เรียกว่าเป็นกลอนกลบท อ่านธรรมดาก็ไม่มีอะไร แต่พอถอดกล คำพวนที่ซ่อนอยู่ก็ออกมайдี มันกล้ายความหมายเป็นเรื่องอื่นเข้ามาแทนที่ มีทั้งกลบที่เป็นกลอนและกาพย์ยานีโดยเฉพาะที่ผู้สอนยกจะให้ดู ที่ผู้เขียนเป็นกลบทกาพย์ยานีที่เชื่อว่า “กลบทยานีหวาน”

กลบทยานีหวาน

ทายนำสิ้น

มนีน้อง

นกร้องมี

นอนค้างคือ

หมาจ่อเรย์ก

สามภายในรุ่น

เลี้ยงต้อปล่าว

จวนครอบตอน

เพื่อนเราชอบ

ลำคล่องไป

ข้อดีหลาย

แดงเราน่า

กินยาตายสอง

ต้องคราเมือ

นีอัวศักดีหรือ

ซื้อสามลอนรุ่น

เพรียกตามหาคุณ

หนุนญูวนหวานตอน

ไปคุนเนียงนอน

สอนสำนวนไว้

ลองบ้ำเตือนให้

ใช้แรงดำเนา

นายแดงขอญา

พาสาวแดงชุมมา

บอกแล้วว่าอ่านธรรมดายังไม่ถอดรหัสคำพวนก็ยังไม่มีอะไร หั้งหมดอาจเป็นร้อยกรองรูปแบบหนึ่งเท่านั้น เพราะมีจำนวนคำ จังหวะ รูปแบบ สัมผัศลักษณ์ของจองขัดเจนเป็นระบบ แต่ถ้าผู้อ่านยอมรับว่าที่จริงมันเป็นกาพย์ยานี กาพย์ยานีที่จังหวะ 2-3 กับ 3-3 มันก็ต้องหาวิธีอ่านให้ได้จังหวะ 2-3 3-3 ให้ได้ ก่อนอื่นบอกแล้วว่ามันเป็นกลบทกาพย์ยานีที่ซ่อนคำพวนไว้ การอ่านจึงต้องหาคำพวนที่ซ่อนอยู่ให้พบ ถ้าพบแล้วก็ง่าย เพราะผู้ซ่อนไว้เป็นระบบ วรรณกร-วรรณหลังคำพวนซ่อนอยู่ตรงไหน วรรณต่อ ๆ ไปก็ซ่อนอยู่ตรงนั้นจนจบ แต่ยังไง ๆ ผู้สอนให้เลยดีกว่า จะไม่ต้องเสียเวลา ดูที่บทวรรณกรพอ

ทายนำสิ้น

กินยาตายสอง

วรรณน้ำผึ้งซ่อนคำพูนไว้ในคำที่ 1 กับ 2 คือคำว่า “ทายนำ” ก็เอากำคู่ผ่านคือ “ทำนาย”ไปต่อท้ายวรรณน้ำเป็น “ทายนำ สิ้น ทำนาย”

ส่วนวรรณหลังผึ้งซ่อนไว้ในคำที่ 2 กับ 3 คือ “ยาตาย” ก็เอากำคู่ผ่านคือ “ยายดา”ไปต่อท้ายวรรณอีกเช่นกันเป็น “กิน ยาตาย สอง ยายดา”

ดอตรหัสอย่างนี้เป็นจุนจบ ดังจะถูกดีดเป็นตัวอย่างสักบท

ทายนำ สิ้น ทำนาย กิน ยาตาย สอง ยายดา

มานี น้อง มีนา

ต้อง ศรค่า มีอ สาคร

คราวนี้คงเห็นแล้วจะซิว่าเป็นกาพย์ยานีชัด ๆ

ดอตรหัสกลบบทอุกหมวดเปลี่ยนอย่างนี้แล้ว จะนั่งอ้มยิ่มนะไม่รู้ แต่อย่าผลอเข้าไปท่องดัง ๆ ในที่สาธารณะแล้วกัน ขืนทำอย่างนั้นละก็

ตัวโครงตัวมันนะครับ

